De Gitaarbouwer

In de klassieke gitaarmuziek gaat enorm veel aandacht uit naar de componist van de muziek en de vertolker daarvan, de gitarist. Maar er is nog een derde in het spel, die minstens zo belangrijk is om een stuk muziek de wereld in te krijgen. Dat is de gitaarbouwer.

Ik heb in de vijfendertig jaar dat ik nu gitaar speel diverse producten van gitaarbouwers gehad. Zeker in het begin was ik me nauwelijks bewust van de mens achter de gitaar.

Dat gebeurde duidelijk op mijn zoektocht naar een nieuwe gitaar, want als je langer speelt, groei je als het ware uit je instrument.

In deze Gitariteit dus een verhaal over de mensen die mijn gitaren hebben gebouwd. Je vindt ze in het menu.

Anonymus 1

Ik begon mijn gitaristenhobby op een gitaar die ik voor een tientje van het vriendje van mijn zuster kocht, en zelfs bij dat bedrag verdiende hij er nog aan. De gitaar was een typisch model Bananenkrat, dat je als souvenir volgens mij op iedere Spaanse straathoek kunt kopen. Een voorbeeld van *Bouwer Onbekend*, waarbij gezien de

afwerking de anonieme bouwer vermoedelijk meerdere exemplaren per dag uit prefab onderdelen in elkaar plakte.

Ik besloot het beestje maar te customizen. Ik kocht nieuwe mechanieken, nieuwe snaren, een ander topkammetje, een kambeentje en een metertje fretdraad. Zonder enige kennis van zaken sloopte ik de oude onderdelen eraf, schilderde kast en toets een beetje bij, monteerde alles en sloeg tot slot met moeite de fretten in de hals. Na een hoop geschuur en gevijl was de gitaar min of meer speelklaar voor de eerste stappen op de weg naar muzikant schap. Voor veel minder dan een gekochte gitaar.

Na een tijdje rees wel de twijfel... Het klonk toch niet zo goed allemaal, en als je pech had, haalde je de handen aan de niet geheel perfect afgevijlde fretten open. Toen al bleek dat je niet zomaar een gitaar kon repareren, laat staan bouwen. Daarom knoopte ik een touwtje aan de kop, hing de gitaar aan de muur en ging op zoek naar een betere gitaar.

Anonymus 2

Een betere gitaar kost geld, dat kan iedereen je vertellen. In die tijd kostte een Yamaha, het werkpaard van menig klassieke gitaar leerling, honderdvijfenzeventig gulden. Een heel bedrag voor een middelbare scholier met een klein krantenwijkje. Andere en volgens de handelaren betere gitaren waren nog duurder. Ik heb menig keer verliefd staan te zuchten voor de etalage bij Sacksioni in de Ruysdaelstraat in Amsterdam, maar dat hielp niks, mijn portemonnee werd er niks dikker van.

In het eerste jaar van mijn vervolgstudie slaagde ik er in om voldoende bij te verdienen met vakantiewerk om wat over te houden van de vaste lasten -verzekering, schoolgeld, boeken- die eerst betaald moesten worden. Ik kocht daarvan een gitaar bij de firma Hampe aan het Spui in Amsterdam.

Er zat warempel een label in de gitaar waarop een minstreel stond die een luit bespeelde, met daaronder een krabbel die op een productiedatum leek. *Guitarra Artesiana* stond erboven. In het Spaans! Honderdtwintig gulden, geen geld, toch? De wederom anonieme bouwer had blijkbaar niet zoveel vertrouwen in het volume van de bassnaren, want de lage E, de A en de D waren tot mijn verbazing *metalen* snaren! De eerste aanschaf naast de gitaar werd dus een nieuw setje snaren, want staalsnaren horen niet bij klassieke muziek.

Deze gitaar was een gigantische verbetering ten opzichte van het eerdere Bananenkrat exemplaar. Op dit instrument begon ik mijn gitaarlessen en maakte voor het eerst plankenvrees mee. Dit was de gitaar van mijn studententijd. Op dit moment heb ik hem niet meer, hij heeft dienstgedaan in een andere studententijd -die van mijn neef Bart- en is in die periode compleet gesloopt geraakt. Repareren kost meer dan hij waard is.

Gitaarbouwer Helmut Hanika

In mijn studententijd ontmoette ik het meisje dat later mijn echtgenote zou worden. Zij bleek een significante rol te spelen in mijn gitaristische ontwikkeling. Niet alleen door bij het eerste bezoekje al te vragen om iets voor te spelen, wat ik bibberend van de zenuwen deed, want weigeren zou een afgang zijn. Ze moedigde me ook aan om instrumenten te gebruiken, die me verder zouden helpen.

Toen ik slaagde voor mijn studie, kreeg ik van haar een gitaar in koffer cadeau. Het was een heel zoekwerk in de plaatselijke muziekwinkel, maar uiteindelijk kwam er eentje uit, met een Fichten bovenblad voor het voor mijn doen best hoge bedrag van 750 gulden. De bouwer was nu wel bekend, de gitaar kwam uit de werkplaats van Helmut Hanika, die naar wat ik ervan hoorde in het toenmalige Oost-Duitsland werkte, 1978 was het bouwjaar. Hij begon zijn atelier in 1953, het bedrijf wordt tegenwoordig geleid door zijn zoon Armin.

Het was een prettige gitaar met een stevige feedback, je hoorde duidelijk wat je erop deed. Hij bleek wel op gegeven moment te veel actie te hebben (ik merkte dat pas nadat ik was hersteld van een elleboogblessure), maar daar kon de gitaarzaak annex werkplaats van Wagenvoort in Hengelo wel iets aan doen.

Ik heb de Hanika heel lang gehouden en er zelfs een piezo element in laten bouwen voor het geval dat ik versterkt moest spelen. Jammer, het element was geen succes, zeker toen ik met de gitaar in de vochtige buitenlucht speelde, op gegeven moment was de complete respons weg. Elementen inbouwen is een vak, ik ben bij drie gitaarreparateurs geweest, maar er viel niets meer te verbeteren.

Uiteindelijk is de gitaar bij nicht Anouk in Delft terechtgekomen en bij mijn weten staat hij daar nog steeds.

Gitaarbouwer Manuel Contreras

Ik speelde een aantal jaren met plezier op de Hanika, totdat ik op gitaarles een keer de kamer vol met gitaarkoffers aantrof. Wat was het geval? Kennissen van mijn gitaarleraar hadden voor de rommelmarkt het complete instrumentarium van een andere gitaarleraar in ruste gekregen. Deze wilde zijn zolder eens opruimen en kwam met een aantal opvallende instrumenten uit de zeventiger jaren op de proppen, waaronder een Contreras in twee maten (eentje met normaalformaat en een kindergitaar) en een akoestische bas.

De organisatoren van de rommelmarkt hadden ongetwijfeld de gitaren voor een appel en een ei verkocht als niet een van hen op het idee was gekomen om mijn leraar eens naar de waarde te vragen. Deze schrok zich een hoedje (Contreras is toch wel een naam in de gitaarbouwkunst) en bood aan de instrumenten te verkopen voor realistische prijzen. Puur geluk natuurlijk, want voor de meeste mensen is een gitaar een stuk hout en de naam Contreras alleen maar Spaans, en dan bied je hoogstens een appel en een ei.

Op zich kende ik de naam Contreras wel, een van mijn klasgenoten op de middelbare school kreeg er op gegeven moment een, en mijn toenmalige gitaarleraar bespeelde er eentje, maar veel meer wist ik er niet van. Iedere bouwer heeft zijn karakteristieken, die je aanspreken of niet, en een van de karakteristieken van een Contreras die me noodgedwongen niet aansprak was de hoge prijs.

Wat mijn toenmalige gitaarleraar bedong was voor mijn doen ook niet echt goedkoop. Direct beslissen was er dus zeker niet bij, je moet uitproberen om vast te stellen of het klikt. Ik mocht de Contreras echter een ruime tijd proberen, iets waar je bij een gewone winkel geen gelegenheid voor krijgt. Dus ging ze mee naar huis en besteedde ik de nodige tijd om eraan te wennen.

Wat me direct opviel was het feit dat de gitaar niet veel teruggaf aan volume, de Contreras had blijkbaar veel projectie richting het publiek. Wat ik er echter van hoorde, plezierde me zeer, de klank was mooi en paste bij mijn toenmalige speelstijl.

Zo kwam ik aan mijn vierde gitaar, een Contreras met een Ceder bovenblad. Ik herinner me de verleidelijke zoete geur nog die ik rook toen ik de koffer opendeed: de gitaar had vele jaren opgesloten gezeten. Na enige tijd ‘op zicht’ besloot ik de gitaar op aanmoediging van mijn vrouw toch te kopen, ook al vond ik die realistische prijs best hoog voor mijn doen. ‘Op deze gitaar kun je weer wat doorgroeien,’ zei ze, ‘en dat kost nu eenmaal wat’.

En inderdaad, met deze gitaar kon ik meer doen. Het is (ik heb hem nog steeds) een vriendelijk instrument met wat tolerantie ten opzichte van mijn gitaartechniek, alles bleef goed klinken, ook als je technisch wat slordiger speelde.

Later bleek het begrip realistische prijs een rekbaar begrip te zijn, een grote naam alleen is niet voldoende. Dat merkte ik pas toen ik de Contreras probeerde in te ruilen bij de aankoop van een nieuwe gitaar. De handelaar stelde vast dat het geen echte Contreras was -van de maestro zelf dus-, maar een gitaar, gebouwd door een leerling of een gitaarwerkplaats die het ontwerp van Contreras in licentie bouwde. Hierdoor zakte de waarde drastisch, zelfs tot ver onder het bedrag dat ik er zelf voor neergeteld had in de veronderstelling dat ik een ‘echte’ Contreras kreeg. Daarom heb ik het instrument maar gehouden, ik kon meer korting krijgen dan wat ik voor die gitaar terugkreeg

Tja, in die tijd -begin jaren negentig- was er nog geen Internet met gitaarfora om allerlei dingen na te vragen. Pas dit jaar (2008) heb ik het aangedurfd om de werkelijke oorsprong van mijn Contreras uit te zoeken. Het verschil bleek feitelijk al zichtbaar op het etiket: de aanduiding *Guitarreria* betekende licentiebouw bij derden, *Artesiana* betekende gebouwd door de maestro zelf. En mijn Contreras was een *Guitarreria*, die naar horen zeggen uit Valencia bleek te komen.

De kop en de rozet waren door de bouwer iets aangepast ten opzichte van het ‘echte’ Contreras model, wat haar op zich een unieke gitaar maakt. Vooral het rozet was apart: het kwam op geen enkele bekende Contreras voor. Een mailtje met foto’s naar Manuel Contreras bevestigde mijn onderzoeksresultaten: het was licentiebouw. Deze methodiek -een gitaarbouwer besteedt bijvoorbeeld de bouw van studiegitaren uit en bouwt zelf alleen de topmodellen, maar voert alles onder zijn naam- wordt in Spanje vrij algemeen toegepast. Ik was me er bij aankoop domweg niet van bewust. Mijn enige troost was dat Contreras zelf steeds zijn licentiebouwers controleerde of ze geen gevaar voor zijn

kwaliteitsreputatie vormden, dus het was wel een goed instrument, de naam Contreras waardig.

Maar goed, weten we dat ook weer. Welcome to the real world.

Omdat de Contreras zo lang in de koffer had gezeten, had ze onderhoud nodig. Contreras in Spanje was nogal ver weg, dus moest ik op zoek naar een gitaarbouwer in de buurt. Mijn leraar kende iemand, de heer Hermeling in Nijverdal. Deze meneer had een schildersbedrijf en bouwde en repareerde snaarinstrumenten in zijn vrije tijd.

Ik maakte een afspraak om met de Contreras langs te komen. Ik kwam bepaald spectaculair Nijverdal binnen omdat op dat moment juist de koppakking van mijn auto het begaf en ik met een heftig stomend vehikel nog net Hermeling's werkplaats kon bereiken. Hij bleek een prachtige werkplaats te hebben, waar hij gitaren, luiten, vihuela's en barokgitaren bouwde. Ik mocht ze zelfs proberen terwijl hij geconcentreerd de Contreras onder handen nam. Wat me opviel was de rust waarmee hij alles deed. Hij gaf het hout de tijd, zou je kunnen zeggen, geen gerag met machines en vlug-vlug klaar. Zo maakte ik voor de eerste keer met een belangrijk aspect van de gitaarbouwer, de mens achter de gitaar: vakmanschap, materiaalkennis en een stuk natuurlijke sereniteit.

De schade aan de gitaar viel mee: een paar fretten bijwerken, de actie instellen en het gebruikelijke poets- en smeerwerk. Een klein bultje in de toets bij de rand van de kast zou het speelgemak niet beïnvloeden, maar als het erger werd, moest er een nieuwe toets op. Tot nader order was de Contreras in ieder geval speelklaar.

Als gitaar voor solospel functioneerde de Contreras prima. Dat werd anders toen ik me begin jaren negentig meer op ensemblespel ging richten. Dat je bij een gitaar-fluit duo hard moet werken om volume te krijgen is duidelijk, daar zat ik ook niet mee. Maar bij de gitaarduo's kreeg ik last van een gevoel van onbalans: ik hoorde mijn partner stukken beter dan mezelf. Ik probeerde er wel iets aan te doen (extra hard tension snaren, harder spelen, het speelvolume in het 'werkoverleg' betrekken nadat ik met schade en schande wijs was geworden), maar dat bleek niet te werken. Die onbalans was vervelend en werkte ook psychologisch slecht, ik voelde me op sommige momenten ondergesneeuwd.

Gitaarbouwer Paulino Bernabé

Zo langzamerhand ontstond de behoefte aan een gitaar die meer feedback gaf en ook krachtig genoeg kon spelen in het gitaar duo. De feedback is een goed argument -je moet jezelf kunnen horen- maar het is uiteindelijk niet de juiste manier om balansproblemen met een 'luidere' gitaar op te lossen (zie ook de Gitariteit over Ergernissen). Op dat moment hoorde het echter wel bij mijn overwegingen voor de aanschaf van een nieuwe.

Mijn duo partner speelde eens een tijdje samen met een ex-leerling van hem met de bedoeling om zijn duo-spelen naar een meer professioneel niveau te tillen dan bij DOS Amigos mogelijk was. Zij bleek een Bernabé gitaar te bespelen, waarover hij erg enthousiast was.

Daardoor raakte hij ontevreden over zijn huidige gitaar - ;-) het gras bij de buurman is vaak groener- en zo groeide zo langzamerhand het idee om binnen DOS Amigos samen een Bernabé aan te schaffen. Dat was ook een beetje gebaseerd op de mythe dat je duo-geluid beter werd als je op dezelfde gitaar speelde. Een mythe inderdaad, want de echte balans begint ergens anders, namelijk in de geest van de duopartners.

Het gevaar van een enthousiasme ‘van horen zeggen’ is duidelijk, je raakt vooringesteld en dat kost je enige objectiviteit.

Paulino Bernabé staat in de gitaarwereld goed bekend als bouwer van kwaliteitsgitaren. Oorspronkelijk was hij (Paulino Senior) leider van het atelier bij Ramirez, ook niet de eerste de beste, maar hij besloot in 1969 zijn eigen koers te volgen en verhuisde naar de Loto in Madrid. Zijn verfijningen van het gitaarontwerp -bijvoorbeeld rond het ribbetjespatroon onder het bovenblad- resulteerden in een lijn van gitaren die de eisen van de moderne klassieke muziek aan konden. Bernabé senior overleed in 2007, maar werd opgevolgd door zijn zoon Paulino Junior. Deze zet de traditie van zijn vader voort met een lijn nieuwe en behoorlijk prijzige modellen.

De enige zaak die Bernabé gitaren verkoopt is Casa Benelly in Den Haag, Benelly Import heeft het alleenrecht voor Nederland. Dus organiseerden we een expeditie naar de Hofstad op een zaterdag in de beruchte regenrijke augustusmaand van 2002.

Casa Benelly heeft een uitgebreid assortiment klassieke gitaren in allerlei prijsklassen. De Bernabé’s zaten niet echt in het laagste segment: het goedkoopste model Bernabé komt rond de negenhonderd euro, het duurste model -nog extra aangeduid met *Especial*- ligt zelfs tegen de tienduizend euro. Uiteraard zat dat laatste model ver boven mijn budget, dergelijke prijzen kun je pas betalen als je het instrument belastingtechnisch kunt afschrijven, en dat is voorbehouden aan geregistreerde muziekprofessionals. De belastingdienst verleent weinig tot geen medewerking aan muzikale zaken ‘uit liefhebberij ondernomen’, zoals dat in de toelichting van het belastingformulier wordt aangeduid...

Zo’n uitgebreid assortiment is een luilekkerland waarin je rondloopt zonder een duidelijk idee hoe je een gitaar uitzoekt met minimale kans op teleurstelling als de euforie wat is verwaaid. Je wordt bijna letterlijk verblind door het glanzende lakwerk van al die bovenbladen. Ze hadden heel wat bouwers hangen, handbouwers en fabrieksbouwers tezamen.

Gewoon maar proberen dus. Alleen, hoe doe je dat het beste op gitaren die je niet kent? Jaren later weet ik, dat je dat niet in een uurtje voor elkaar hebt, een gefundeerd oordeel kost een aantal sessies. Toen had ik dat nog niet voldoende in de gaten en een ritje van vier uur heen en terug naar Den Haag moedigt een meer frequent bezoek ook niet aan.

Het is al moeilijk om tussen bouwers te kiezen, maar in Benelly’s showroom bleek nog een ander aspect waarmee ik totaal geen rekening had gehouden: grote exemplarische verschillen tussen de gitaren van dezelfde bouw! Blijkbaar bestaan er ook in een gitaarwerkplaats een maandag en een vrijdag.

In de eerste plaats liet ik me -aan de hand van mijn budget- adviseren. Dat advies bestaat uit een selectie van een aantal gitaren op rij, en dan proberen maar. Spelen en luisteren, en vooral ook laten beluisteren. Nou, dat was wel geregeld, want we waren met zijn tweeën.

Het is het slimste om te vergelijken met een stuk dat je goed beheerst en dat speltechnische en dynamische aspecten van de gitaar adresseert. Dat gaat nogal slecht met een simpel stukje van bijvoorbeeld Carulli, want daarmee trek je niet alles uit een gitaar, niet technisch en niet dynamisch. Nu kwam ik niet heel veel verder dan dat, want door het vele duo spelen was mijn solorepertoire een beetje versleten geraakt. Bovendien is het uitproberen van gitaren in zo'n winkel gewoon een openbaar optreden, waarbij je nog weleens wordt afgeleid door passerende klanten.

Kortom, ik kon het solo-aspect van een gitaar daar niet zo best beoordelen. De duo-functie ging wat beter -we hadden repertoire voorhanden- en ik kwam daardoor een paar gitaren tegen die het probleem van de feedback niet hadden.

Uiteindelijk kwam ik niet geheel onverwacht op een Bernabé uit, een Modelo 10 die zich keurig op mijn budgetgrens bevond. Dat was trouwens ook de reden dat Paulino Bernabé zich niet persoonlijk met de bouw had beziggehouden maar alleen zijn naam had geleend, de M-10 is een product van zijn werkplaats en het stempeltje PB op het etiket plus een certificaat van echtheid ontbreken bij deze prijsklasse dan ook.

Bij die M-10 ervoer ik de exemplarische verschillen: ze hadden er drie op voorraad en ze waren allemaal anders. Op gegeven moment sprak er eentje me wel aan, rook lekker na enig opwarmen, klonk goed, praatte voldoende met mij als speler en leek *redelijk* gemakkelijk te spelen alhoewel de *Lagrima en Adelita Test* niet helemaal lekker ging.

Wat dat is, de *Lagrima en Adelita Test*? Wel, dat is het compleet spelen van *Lagrima* en *Adelita* van Tarrega en voelen of je bij de lastige passages je vingers niet blauw moet drukken of bij de versieringen de snaar wel soepel naar beneden krijgt. Hiermee beoordeel je actie en speelgemak. En wat die testnaam betreft, die heb ik zelf bedacht: iedere gitarist heeft een (lastig) stukje waarmee hij de speelbaarheid van een gitaar beoordeelt.

De solo-test slaagde dus niet helemaal, maar duo spelen ging vanwege mijn routine een stuk beter. En daarmee maakte ik de fout die me later bij de Bernabé op zou breken.

We zijn de week daarop nog een keer teruggekomen om onze eigen gitaren met de uitgekozen nieuwe exemplaren te vergelijken. Wel, dat werd een ongelijke strijd: de Contreras speelde weliswaar nog steeds gemakkelijker, maar de Bernabé M10 gaf veel meer terug aan dynamiek. Mijn duo partner kocht ook een Bernabé, maar dat werd -via een slim uitgespeeld *noblesse oblige*- een M-20, een merkbaar duurdere variant, die mijn budget te boven ging. Voor zover ging dus de mythe van het spelen met dezelfde bouw!

Later bleek dat ik in mijn enthousiasme de *Nieuwe Schoenen Fout* maakte. Wat dat is? Nou je kent het wel, als je nieuwe schoenen koopt en bij het passen het gevoel hebt dat je een martelwerktuig aan de voeten hebt, zeggen ze in de winkel altijd 'je moet er nog even aan wennen', of 'je moet ze nog even inlopen, dat klemmen gaat wel over'. Inderdaad, na een pijnlijke eerste week is dat uiteindelijk zo.

Niet voor een gitaar evenwel: Met nadruk zeg ik nu: *Dit werkt NIET bij een gitaar!* Als een gitaar je niet (bijna) direct het idee geeft dat ze je ligt: niet kopen, of het nu een bekende bouw is of niet, een gitaar van duizenden euro's is geen pakje brood en het bedrag is te hoog om daarvoor ergernis in huis te halen. Dan kun je beter geduld hebben en verder zoeken. 'Je went er wel aan' of 'gewoon een kwestie van inspelen', is

een uitspraak zonder garanties waar je later spijt van kunt krijgen. Let erop dat je het gevoel hebt dat de gitaar je ligt zonder de arrogantie dat je haar later wel meester zult worden.

Ik maakte die fout en had zodoende na aankoop geruime tijd nodig om aan de Bernabé te wennen. Dat werd vooral duidelijk bij het spelen van solorepertoire. De Bernabé bleek heel kritisch, als je maar iets naast de fret zat, werd je al ‘beloond’ met een mager of zelfs rammelend geluid. Op de eerste fret was dit zelfs millimeterwerk. Als je goed zat, was de klank echt mooi, maar even recreatief een stukje spelen was er niet echt bij, de concentratie mocht niet verslappen. Daarom nam ik in de vakanties voor de ontspanning de Contreras ook mee.

Eerst merkte ik de nukken van de Bernabé eigenlijk nauwelijks op: duo spelen nam het grootste deel van mijn gitaartijd in beslag en daarin functioneerde het instrument prima. Dat veranderde dramatisch na het uiteenvallen van DOS Amigos. Op het moment speel ik weer helemaal solo, en dan leef je duidelijk op een andere voet met je gitaar.

De nukken werden weer een beetje merkbaar, mogelijkerwijs nog wat verergerd door het psychologische effect van het uiteenvallen van DOS Amigos, want de gitaar was daar op de een of andere manier toch mee verbonden als de ‘duo-gitaar’. Ik wende op de duur wel een beetje aan de technische eisen die de Bernabé stelde. Zolang je je nauwkeurigheid niet vergeet -bijvoorbeeld door voorspeelstress- is er niks aan de hand. Maar toch begon het op gegeven moment te kriebelen. Ik had het gevoel dat ik aan een nieuwe stap toe was.

Ergo: ik ging op zoek naar een nieuwe gitaar.

Gitaarbouwer Theo Scharpach

De eerste gitaar die in dat licht mijn aandacht trok was het klassieke model van Scharpach. De bouwer, Theo Scharpach, is een van de sponsoren van het Twents Gitaarfestival en leent al jaren zijn naam aan het gelijknamige gitaarconcours. Sharpach bouwt een breed spectrum aan gitaren, van klassiek tot jazz, en zijn klassieke model bevat een aantal interessante noviteiten, zoals het dubbele klankgat, de verhoogde toets en de ‘soft’ cutaway waardoor je veel beter bij de hogere posities kunt komen.

Ik kon de Scharpach van mijn huidige gitaarleraar Jaap Majoor een avondje proberen. Mijn eerste indruk was goed: speelgemak in orde -de hals constructie was een mooie oplossing voor een goede krachtsverdeling voor je linkerhand-, een goede respons op dynamiek en een mooie strakke klank. Misschien iets te strak, want ik kon er op de een of andere manier niet verliefd op worden, ik raakte de snaren van de Scharpach wel aan, maar de resulterende klank raakte geen snaar bij mij.

Dat zal wel aan mij liggen: Ik heb andere gitaristen namelijk de prachtigste klanken aan een Scharpach horen ontlokken. Maar ja, als ik zelf een gitaar wil bespelen, zal ik toch mijn eigen gevoel als graadmeter moeten nemen. En dan rijst al snel de twijfel of ik daar dan voor mezelf de forse aanschafprijs van 8000+ euro voor over heb.

Gitaarbouwer George Ziatas

Enige tijd later kreeg ik een seintje dat de distributeur van Ziatas Guitars in Enschede op bezoek was bij een van de organisatoren van het Twents Gitaarfestival, en dat ik desgewenst zijn gitaren uit kon proberen.

Een zoekslag op Internet gaf me meer informatie over deze bouwer. George Ziatas is een Australische gitaarbouwer van Griekse origine die moderne materialen -bijvoorbeeld koolstof fiber versteviging- in zijn ontwerpen verwerkt en als bijzonderheid zijn achterbladen bol maakt, net zoals een viool, om een krachtiger projectie te krijgen. Omdat hij nog niet zo bekend is in de gitaarwereld en dat wel wilde worden, had hij een Europese vertegenwoordiging opgericht. Zijn prijzen lagen een stukje lager dan Scharpach, 5000 euro voor het topmodel.

Niet geschoten is altijd mis, dus maakte ik een afspraak. We begonnen sfeervol met eigengemaakte Hongaarse Goulashsoep en een aantal verhalen over het verschil in omstandigheden tussen Australië en Hongarije, want de vertegenwoordiger was een Hongaar. Zijn zoon studeert hier aan het conservatorium, vandaar het bezoek...

Toen kwamen de gitaren uit de koffers, alhoewel, eigenlijk heb ik alleen het topmodel geprobeerd. Na een interessant verhaal over het gebruik van koolstof-fibers in de ‘bracing’ en de hals constructie kon ik met de gitaar gaan spelen. Ik had mijn notenboekje en mijn Ergoplay bij me, dus gaan met die banaan. Gelukkig ontbrak de plankenkoorts die ik nog weleens voel als je voor wildvreemden voorspeelt.

In het begin was ik onder de indruk. De Ziatas had een zeer gebalanceerd krachtig geluid over het gehele spectrum, er waren geen tonen die hinderlijk naar voren kwamen. Geen boem-bas en geen snerpend hoog. Het speelgemak was ook hier in orde, ik speelde erop alsof ik met mijn Contreras bezig was, terwijl er toch tot mijn verbazing hard-tension snaren op zaten. De dynamiek was redelijk in orde.

Ik probeerde muziek uit verschillende stijlperiodes, ikzelf kom van Renaissance tot en met Romantiek met wat uitstapjes naar het populaire genre. Dat klonk goed. Helaas kon ik niet de hedendaagse muziek proberen waarvoor deze klasse gitaren bij uitstek geschikt is, want die zit niet in mijn repertoire. Gelukkig waren er voldoende gitaristen aanwezig om me de Ziatas ook van afstand te laten horen.

De Ziatas sprak me op zich meer aan dan de Scharpach, maar helaas ook hier ontbrak de klik, de verliefdheid op gevoel en toon. Ik vond het ook hier ontzettend moeilijk te beoordelen of de prijs het voor mij persoonlijk waard was. Laat staan dat ik iets zinnigs kon zeggen over bijvoorbeeld het forse prijsverschil tussen de Scharpach en de Ziatas.

Ik vroeg me af of mijn beoordelingsvermogen soms veel te beperkt was, of dat ik misschien informatie miste, iets over de persoonlijkheid en intentie van de bouwer wellicht. Op websites krijg je over het algemeen een reclameverhaal, waarbij veelvuldig wordt gerelateerd aan het oordeel van anderen, met name bekende professionele gitaristen. Maar na een topmerk (Scharpach) en een duidelijke runner-up (Ziatas) te hebben geprobeerd werd ik er eigenlijk onzeker van. In hoeverre is hun oordeel absoluut maatgevend? Is de keuze van een gitaar niet veel subjectiever dan alleen afgaan op ervaringen van anderen? Ondanks het feit dat de commercie uitgebreid inhaakt op de

mening en productkeuze van VIPs onder het mom van “als die en die het kiest, moet het wel goed zijn”?

Het zal een mix zijn. Je laat je altijd beïnvloeden, afhankelijk van je vertrouwen in het oordeel van anderen. Zo was het met de Bernabé gegaan, op het moment van uitproberen was ik eigenlijk al niet objectief genoeg meer om er subjectief naar te kijken. Daarom moet je de mazzel hebben om de goede en betrouwbare verhalen te horen.

Gitaarbouwer Bert Kwakkel

Mijn volgende try-out was wederom naar aanleiding van een goed verhaal over een bouwer: mijn gitaarleraar had een gitaar bij Bert Kwakkel in aanbouw en bood mij aan om eens mee te gaan om gitaren te proberen.

Bert Kwakkel is een bekende Nederlandse gitaarbouwer die instrumenten heeft gebouwd -en aan het bouwen is- voor musici in binnen- en buitenland en daarmee op internationaal niveau zijn sporen heeft verdiend. Hij bouwt niet alleen zes-snarige modellen, maar ook mooie replica’s van barokgitaren en vihuela’s en de meer exotische gitaarmodellen zoals een tien-snarige gitaar en een Brahmsgitaar (een acht-snarige gitaar met een forse mensuur).

Zijn website geeft een aardige indruk van zijn bouwactiviteiten, de lijst van gitaristen waarvoor hij gebouwd heeft is indrukwekkend. De namen van zijn gitaren reflecteren het feit dat hij een enthousiast vogelkenner is, zijn topmodel heet Merula (Latijn voor Merel), en ook met de overige modellen Viscivorus (Grote Lijster), Philomelos (Zanglijster) en Lusciana (Nachtegaal) verwijst hij overduidelijk naar bekende zangvogels.

Alle reden voor een stukje gespannen verwachting tijdens het ritje van Hengelo via Enschede -om mijn gitaarleraar op te pikken- naar Gaanderen in de Gelderse Oude IJsselstreek. Ik had mijn Bernabé, Ergoplay en de nodige muziek op de achterbank om een zo goed mogelijke indruk van de gitaren te krijgen en ook te kunnen vergelijken: ik wilde beter beslagen ten ijs komen dan bij Casa Benelly destijds.

Bert Kwakkel woont aan de rand van het dorp midden tussen de landerijen. Een omgeving met een heerlijk rust die naar later bleek ook terug te vinden was in zijn werk.

Hij ontving ons uiterst vriendelijk en ging ons voor naar een kamer waar de gitaren stonden. Dit was de leskamer waar zijn vrouw de gitaarlessen geeft, een sfeervol vertrek met een weids uitzicht op de akkers en foto’s van beroemde gitaristen aan de muur.

Hij had op een na al zijn modellen staan: Merula Special, Merula ‘klassiek’, Philomelos en een Viscivorus, die na lange omzwervingen weer terug was op het nest.

Bert Kwakkel gaf een korte inleiding over de bijzonderheden van zijn instrumenten. Nee, dit klinkt te formeel, hij vertelde enthousiast en bevlogen over de bouw van zijn instrumenten en het hout waarvan ze waren gemaakt, dat alles met de detailkennis van de kenner die al heel lang met het hout als natuurlijk materiaal bezig is.

Het speciale van de Merula Special zat hem bijvoorbeeld in het feit dat de hals een geheel was van Braziliaans Palissander, toets incluis. Hierdoor was de hals een integraal deel van het toonvormende hout van de gitaar, wat extra kracht en respons

opleverde. Zo'n massieve hals is natuurlijk wel zwaarder. Bert Kwakkel had echter voor de nodige compensatie in de rest van de gitaar gezorgd, zodat de gitaar als geheel prima uitgebalanceerd was, je hoefde bij het spelen absoluut de kop niet op te tillen.

Wel, ik stond opnieuw in gitaarluilekkerland. Ik besloot te beginnen met de Viscivorus, gewoon uit nieuwsgierigheid naar een instrument dat al meer dan 20 jaar was bespeeld. Ze bleek een vriendelijke gitaar met een behoorlijke tolerantie voor speeltechniek. Voor mij een sterk Contreras -Ceder bovenblad- gevoel, ook al had het instrument een bovenblad van Sparrenhout. Deze gitaar zou voor mij heel geschikt zijn voor niet-hedendaagse muziek, Renaissance, Barok, Klassiek en Romantiek.

De volgende gitaar werd de Philomelos, een gitaar met een Sparrenhouten bovenblad en zijkanten en achterblad van Hondurees Palissander. Hierin zat meer kracht en respons dan de Viscivorus, maar op de een of andere manier klikte het niet tussen mij en de gitaar. Misschien was ik te gespannen om een duidelijke indruk mogelijk te maken, ik weet het niet.

Daarna was het de beurt aan de Merula. En warempel, wat ik nog niet eerder had meegemaakt, gebeurde nu: er kwam na enige opwarmtijd een ongrijpbaar contact. Deze gitaar hielp me in plaats van me tegen te werken. Legato's en versieringen -ook op de eerste fret- verliepen soepel zolang ik geconcentreerd bleef. De afstraffing voor technische onnauwkeurigheid was veel milder dan bij de Bernabé. En dan die klank: de Merula verwende zowel het publiek met een geweldige projectie als de speler met een mooie feedback. Na het spelen van wat muziek uit verschillende stijlperioden kwam ik tot de conclusie dat deze gitaar grote indruk op me maakte.

Toen ging het van Merula naar Merula Special. Inderdaad, de aanduiding Special was volledig terecht: deze gitaar bood een klasse meer in klank en respons. Het enige nadeel voor mij was, dat er carbon snaren op zaten. Ik had daar zelf geen ervaring mee en het 'touché' van deze snaren kwam op mij wat stug over. Goed, dit moderne materiaal zal misschien wat feller reageren en meer geluid maken, maar ze lagen me toch wat onwennig.

Het prijsverschil tussen een Merula en een Merula Special is 1800 Euro omdat de Special veel bewerkelijker is bij het bouwen: bijvoorbeeld het vormen en afwerken van een massieve Palissander hals is een enorm arbeidsintensief proces. Als ik geld genoeg had, zou ik gezien de kwaliteiten een Special bestellen. Maar nu het budget nu eenmaal wat kleiner is, vormt het prijsverschil wat mij betreft het verschil met het gebruik van een gitaar voor liefhebberij (wat ik doe) en het professionele gebruik van een gitaar. De Merula Special is een rasecht concertinstrument om een podium van een grote zaal mee te bestormen (;-) Zoals de 'kleine' zaal van het Concertgebouw in Amsterdam), echt een gitaar voor de profi. De 'klassieke' Merula zou voor mij als amateurgitarist een prachtig instrument zijn.

Daarom bespeelde ik de 'klassieke' Merula nog een tijdje, wat me in mijn denkbeeld versterkte. Een heel mooi instrument.

Gelegenheid om de Merula's te *beluisteren* kreeg ik ook, mijn gitaarleraar had wat repertoire in de vingers waarmee je de gitaar qua kleur en dynamiek goed uit kon spelen. Dat lukte bij de Merula Special het beste (logisch!), maar in mijn bescheiden optiek zat de 'klassieke' Merula daar helemaal niet ver achter. Het versterkte mijn sympathie -of moet ik het een beetje verliefdheid noemen- voor de 'klassieke' Merula.

Uiteraard heb ik voor de vergelijking na iedere gitaar van Bert Kwakkel ook even mijn eigen Bernabé bespeeld. Wel, de Bernabé valt qua klank niet helemaal in het niet, maar speelgemak, respons en kleuring van met name de Merula's zijn echt veel beter. Ik moet zelfs oppassen voor het psychologische effect, dat de Bernabé voor mij onbespeelbaar wordt nu ik eenmaal het gemak en de klank van de Merula's heb ervaren.

Op zich is het geconcentreerd bespelen en beluisteren van een dergelijke kwaliteit gitaar een vermoeiende bezigheid. Ik kreeg echter een mooie gelegenheid tot een speelpauze in de vorm van een korte rondleiding in de werkplaats van Bert Kwakkel. Een echte eye opener, een kijkje op de plaats waar het allemaal gebeurt.

Hij toonde me een paar planken Rio Palissander en demonstreerde het klankeffect van dit hout. Het was echt niet te geloven, maar het hout klonk door als je het aantikte. Nomaal gesproken hoor je 'plok', maar bij dat palissander hoorde je 'poengggg', een echte sustain! Geen wonder dat de Merula Special zo aan kracht wint. Het was ook leuk om het hout zelf eens vast te houden en te voelen hoe massief en zwaar het was: als je daar een laagje af wilt vijlen of schuren ben je lang bezig!

Ik kreeg ook nog een paar mechanieken te zien -Bert Kwakkel gebruikt tegenwoordig Sloane Bronze- en was verbaasd over de stabiliteit. De mechanieken op mijn eigen gitaren -ook de Bernabé- knarsen nog weleens door de speling, maar de Sloane's waren een en al stabiele soepelheid. Het zijn mooie eenvoudig ogende mechanieken met een behoorlijk stukje mechanische technologie eronder.

Je kunt als koper bij Bert Kwakkel een aantal dingen laten customizen, niet alleen de mensuur, halsdikte, halsbreedte, roset en tekening van het hout van het achterblad, maar ook de gebruikte mechanieken. Hij liet me er een paar zien die hij op verzoek van een koper monteerde. Prachtige mechanieken met parelmoer inleg, maar als je de prijs hoort vraag je je af: 'waar zit het goud?'

Al die keuzemogelijkheden vragen om een gedegen zelfkennis van je fysica wat betreft gitaarspelen. Ik ben mezelf van die parameters zoals halsbreedte en halsdikte niet bewust, ik zou zo gauw niet weten hoe je die individueel moet instellen. Ik heb me er ook nooit echt druk om gemaakt, want mijn gitaren waren tot nog toe 'as is'. Ik ben wel benieuwd hoe je zo'n optimum vaststelt. Meten? Vuistregels?

Wat me vooral opviel was de rust waarmee Bert Kwakkel alles uitlegde en zijn in alles merkbare toewijding aan het bouwen van mooie, geweldig klinkende en degelijke gitaren, die je helpen met je expressie als speler.

Zo'n kennismaking met de bouwer gaf me een heel ander beeld van 'de naam op het etiket van de gitaar' dan een bezoek aan de winkel of een demonstratie door een vertegenwoordiger van een bouwer. Het is bijzonder prettig om zo'n indruk te hebben.

Al met al heb ik het stellige idee om nog een keer terug te gaan om te kijken of mijn verliefdheid er nog is. Uiteraard neem ik mijn vrouw mee, want zij weet een eventuele keuze op de juiste manier te ondersteunen!

Enige tijd later heb ik mijn stellige idee van de vorige sessie ten uitvoer gebracht. Het gevoel was er nog steeds, en mijn vrouw stond er helemaal achter. Dus heb ik een Merula besteld. Begin 2010 zou hij klaar kunnen zijn!

En nu maar wachten tot mijn Merula groot genoeg is om uit het nest te komen vliegen!